Vidas Semėnas

Rėkučių-Paversmio I pilkapių grupės tyrinėjimai 1995 metais

1995 m. NM ir LKPC tęsė apardytų pilkapių tyrinėjimus, pradėtus 1993 m., kurių metu buvo ištirtas 1 pilkapis (žr. ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.110-112).

1995 m. ištirti du pilkapiai - Nr.10 ir Nr.12, buvę grupės Š dalyje. Pilkapis Nr.10 buvo 7,5 m skersmens, 50-60 cm aukščio, suploto pusrutulio formos, išskleistu sampilu. Pilkapio sampilą iš visų pusių juosė grioviai. Jie 3,5-4,8 m ilgio, 1,1-1,4 m pločio, 50-60 cm gylio, pripildyti tamsaus peleningo smėlio.

8 cm gylyje nuo sampilo viršaus, pilkapio centre, rasti geležiniai trinariai žąslai. Kapo pėdsakų nerasta.

Pilkapis Nr.12 buvo 6,8 m skersmens, 40-50 cm aukščio. Pilkapio sampilas supiltas iš šviesaus gryno smėlio. 30 cm gylyje nuo sampilo viršaus atsidengė juososio pilkapį griovio juosta. 35-50 cm gylyje vientisas griovys susiskaidė į 8 duobes. Jos buvo 1,3-4,6 m ilgio, 1,1-1,6 m pločio, 60-80 cm gylio, pripildytos tamsaus smėlio. Kai kurių duobių (Nr.2,5,8) dugne rasta angliukų. Visos duobės ovalo ar keturkampio su ovaliais kampais formos. Pilkapis Nr.12 buvo tuščias.

1995 m. tyrinėti Rėkučių-Paversmio pilkapiai Nr.10 ir Nr.12 gali būti datuojami X-XII a.

Saulė Urbanavičienė

Berčiūnų pilkapių tyrinėjimai 1994 ir 1995 metais

LII 1994-1995 m. tęsė Berčiūnų (Panevėžio r.) pilkapyno PR dalies tyrimus (žr. ATL 1988 ir 1989 metais. V., 1990. P. 68-71; ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P. 113-119). Tyrinėjimai vyko pagal LKPC programą "Ardomų archeologijos paminklų ištyrimas".

1994 metais buvo numatyta ištirti pilkapių Nr.61, 69, 70, 72, 37 liekanas. Be minėtų pilkapių, dar ištirtas pilkapis Nr.50, o pilkapis Nr.72 netirtas, nes jo nelikę nė žymės. 1995 metais ištirti pilkapiai Nr.33, 35, 57. Pilkapis Nr.69 išorinių pilkapiams būdingų požymių neturėjo. Jis visiškai suplokštėjęs, sampilas neišlikęs. Pilkapis buvo tiriamas bandomąja 2x5 m dydžio perkasa, orientuota Š-P kryptimi. Perkasos Š dalyje, 45 cm gylyje, aptiktas suardytas 30-35 metų amžiaus vyro kapas. Radinių nerasta, akmenų vainiko pėdsakų nepastebėta.

Pilkapis Nr.70 taip pat suplokštėjęs, sampilas neišlikęs. Jis tirtas 3x7 m dydžio perkasa, orientuota Š-P kryptimi. Tiriant atsidengė pavieniai akmenys, kurie akmenų vainiko nesudarė. Perkasos P gale, maišytos žemės duobėje, rasta kaukolė ir šlaunikaulio fragmentai, priklausę 40-45 metų amžiaus vyrui. Radinių nerasta.

Pilkapis Nr.50 yra 8 cm aukščio, 10 m skersmens, apaugęs aukšta žole. Jo viduje iškasta 1,5x2,5 m dydžio duobė. Pilkapis buvęs apdėtas akmenų vainiku, kuris geriau išliko ŠV dalyje. Akmenys krauti vienas šalia kito dviem eilėmis. Jų dydis nuo apie 35x20x20 cm iki 40x45x30 cm. Akmenys savo dydžiu ir forma tarsi derinti, prigludę vienas prie kito. Iš išlikusios akmenų vainiko dalies matyti, kad jis buvęs apie 7 m skersmens. Visas pilkapio sampilas iškasinėtas vėlesnių ūkinių duobių. Pilkapyje buvę palaidoti bent du nedeginti individai: 40-45 metų amžiaus vyras ir 45-55 metų amžiaus moteris. Kapai visai suardyti - kaukolių fragmentų rasta pilkapio sampile. Radinių nerasta.

Pilkapis Nr.61 yra apie 1 m aukščio, 10 m skersmens. Visa pilkapio V dalis suardyta šioje vietoje iškasus rūsį. Ant pilkapio viršaus, pačiame centre, pastatyta medinė rūkykla, iš kurios R kryptimi išvestas latakas, įkasant jį į pilkapio sampilą. Ant pilkapio auga kelios pušys. Ištyrus pilkapio PR dalį nustatyta, kad pilkapį juosė akmenų vainikas, kurio skersmuo ŠR - PV kryptimi apie 7 m. Akmenys 25x30x30 cm ir panašaus dydžio, glausti vienas prie kito viena eile. Sampilo žemėse rasta visai suardyto kapo pėdsakų. Tik atlikus kaulinės medžiagos antropologinę analizę paaiškėjo, kad pilkapio PR dalyje galėjo būti palaidoti 2 asmenys. Radinių nerasta.

Pilkapis Nr.37 taip pat suardytas per jį iškasto griovio. Ant pilkapio R dalies auga dvi pušys. Sampilas apie 6x7 m dydžio, 70 cm aukščio. Buvo

tiriama pilkapio P dalis, apimant ir griovį. Joje rasta akmenų vainiko pėdsakų. Akmenys šiame vainike išsiskiria savo dydžiu, siekia iki 85x63x60 cm, 75x60x45 cm ir panašaus dydžio. Jie sudėti viena eile, vos žymiu puslankiu R-V kryptimis. Akmenų vainiko dydžio nustatyti nepavyko. Pilkapyje aptikta vaiko kapo liekanų - pavienių nedegintų kaulų.

Pilkapis Nr.33 yra 90 cm aukščio, apie 10 m skersmens, apaugęs pušimis. R pilkapio dalyje kyšojo akmenys. Ištyrus paaiškėjo, kad pilkapis apjuostas akmenų vainiku, kurio skersmuo 8 m. Akmenų vainikas gerai išlikęs, PR dalyje sukrautas iš didelių (70x50x30 cm, 100x45x25 cm ir panašaus dydžio) pailgų akmenų, kurių nuožulnios plokštumos nukreiptos į vainiko vidų. Akmenys dėti vienas šalia kito viena eile. Kitose pilkapio dalyse akmenų vainikas krautas iš mažesnių - 30x40x50 cm, 30x40x60 cm dydžio - akmenų. ŠV dalyje vainiko akmenys krauti dviem aukštais. Apačioje akmenys didesni - iki 30x40x60 cm dydžio, viršuje mažesni - 20x30x10 cm, 15x25x15 cm, 15x18x15 cm dydžio.

Pilkapis apnaikintas, iškasinėtas duobėmis. Įvairiose pilkapio vietose, sampile rasta pavienių nedegintų žmonių kaulų. Sprendžiant iš jų, pilkapyje turėjo būti palaidoti du - trys asmenys. Atsitiktinai rasta žalvarinė 3,5 apvijos įvija bei smarkiai aprūdijusios geležinės lankinės segės dalis.

Pilkapis Nr.35 yra apie 12x13 m dydžio, 1,1 m aukščio, apaugęs pušimis. Ištyrus paaiškėjo, kad pilkapio akmenų vainikas suardytas, neišjudinta iš vietos buvo tik keletas akmenų pilkapio PR dalyje. Pilkapio centre, 75 cm gylyje, aptikti 80x200 cm dydžio kapo duobės kontūrai, orientuoti R-V kryptimi. Kontūrų ribose rasti apardyti žmogaus griaučiai. Sprendžiant iš išlikusių kaulų, mirusysis buvęs palaidotas aukštielninkas, ištiestomis kojomis, galva 280° kryptimi. Tarp be tvarkos sumestų pirštikaulių rastas žalvarinio įvijinio žiedo dalis.

Be minėto kapo, įvairiose sampilo vietose aptikta pavienių žmonių kaulų. Sprendžiant iš jų, pilkapyje turėjo būti palaidoti mažiausiai dar 3 asmenys.

Atsitiktinai rastos 2 vaikiškos žalvarinės įvijinės apyrankės.

Pilkapis Nr.57 buvo S.Gurklio kieme. Aplink visą sampilą apsodinta vikmedžiais, o ant paties pilkapio auga kelios pušys. Pilkapis apie 10 m skersmens, 80 cm aukščio. Ištyrus pilkapį paaiškėjo, kad akmenų vainikas

suardytas - visas sampilas iškasinėtas duobių. Pilkapyje būta kapų, bet visi jie suardyti. Pilkapio centre, 70 cm gylyje, rasti neišjudinti iš vietos paauglio dubens kaulai bei dešinysis blauzdikaulis su pėdos kaulais. Sprendžiant iš jų, mirusysis buvo palaidotas 245° kryptimi. Prie dešiniojo dubens kaulo gulėjo geležinis 16 cm ilgio peilis, smaigaliu nukreiptas kojų link, ašmenimis, į mirusiojo pusę. Ant dešinės pėdos kaulų rastas geležinis siauraašmenis pentinis kirvis. Kirvio kotas buvo nukreiptas link mirusiojo galvos ir turėjo gulėti lygiagrečiai su dešiniuoju blauzdikauliu, jo išorinėje pusėje. Kirvio aukštis 22,5 cm, ašmenų plotis 7 cm, penties aukštis 6,5 cm.

Atsitiktinai rasta žalvarinė 37 cm ilgio grandinelė, sunerta iš 6 mm skersmens grandinių.

Taigi nuo 1989 metų (su pertrauka) Berčiūnų pilkapyje ištirti 23 labiausiai suardyti ar buvę gyventojų kiemuose pilkapiai. Pagal rastus radinius pilkapiai datuojami IV-V a.

Gintautas Zabiela

Kriokšlio pilkapių vietos tyrinėjimai 1994 metais

1994 m. LII kartu su AM tyrinėjo Kriokšlio pilkapių vietą (Anykščių r., Skiemonių seniūn.). Ji yra 700 m į PR nuo Piliakalnio kaimo piliakalnio, 100 m į R nuo Rubikių ežero R kranto, 100 m į Š nuo Kriokšlio upelio dešiniojo kranto. Paminklas buvo surastas 1986 m., kuomet pradėjus kasti žvyrą buvo rasti žmogaus kaulai bei geležinis lazdelinis smeigtukas, vėliau patekęs į UKM (GEK 15489) (žr. ATL 1986 ir 1987 metais. V., 1988. P. 172). Vėliau dar buvo rastas žalvarinis įvijinis antsmilkinis (dingęs). Kaip senkapis buvo saugomas apie 110x80 m dydžio pailgas Š-P kryptimi plotas, palengva nuožulnėjantis Rubikių ežero link. R šio ploto dalis (apie 40x20 m) žvyringa, kitur - molis. Plotas visą laiką buvo ariamas, tačiau jokių radinių nerasta. Pilkapių vietai patekus į privačią valdą, ji buvo ištirta.

Tyrinėjimų metu atidengtas bendras 133,5 m^2 plotas, kuriame rasti 5 apardyti griautiniai kapai.

Kapas Nr.1. 1986 m. surastas kapas tyrinėjimų metu jau buvo visiškai